

NEŠTO MALO O VOLONTERIZMU - ZA VELIKOG VOLONTERA

Pripremili: **Vera Kelava**
Tatjana Šmitran

Tehnička obrada: **Velibor Radulović**

Štampa: **Art Print, februar 2004.**

Tiraž: **1000 primjeraka**

Štampanje ove brošure podržano je od strane:

IBHI, Nezavisni biro za humanitarna pitanja
Gradska uprava grada Banja Luka

SADRŽAJ

Uvod	5
1. Radionice	6
- Upoznavanje i grupni ugovor	7
- Timski rad	9
- Komunikacija	11
- Komunikacija - Aktivno slušanje	14
- Komunikacija - Ja govor	16
- Volonterizam	19
- Volonterizam - Kako motivisati učenike da se uključe u volontersku akciju	21
- Volonterizam - Planiranje volonterske akcije	24
2. Nešto više o...	
- Tim i timski rad	26
- Donošenje odluka	31
- Sastanak	34
- Komunikacija	35
- Volonterizam	39
3. Katalog igara	45

Dragi naši i drage naše,

Često ste nam postavljali pitanja na koji način da pokrenete akcije u vašim školama; na koji način da zainteresujete učenike iz vaših razreda da se aktivno uključe u rad Savjeta učenika i aktivnosti koje organizujete; na koji način da iskustva, znanja i vještine koje stičete na radionicama prenesete na svoje prijatelje iz škole i razreda.

Pred vama se nalazi brošura koja u sebi sadrži set radionica koje vi nakon obuke koju ste prošli možete realizovati sa učenicima iz vašeg razreda. Cilj ovih radionica je prije svega povećanje aktivizma među srednjoškolcima kroz bolju komunikaciju, timski rad i volonterizam.

Predlažemo da ih, u dogovoru sa vašim razrednikom ili razrednicom, realizujete u okviru razrednih časova. Za to vam je potrebno: malo slobodnog vremena, dobra volja, motivacija i veliki osmjech. Znamo da sve ovo posjedujete.

Radionice

Sve radionice se izvode tako da učenici sjede u krugu. Ovakav raspored je neophodan da bi se ostvarila što je moguće bolja komunikacija među njima.

Voditelj radionice takođe sjedi u krugu, obično u blizini table da bi tokom radionice mogao da nešto zapiše, ukoliko je potrebno.

Prije svake radionice potrebno je dakle pripremiti prostor u kojem će se radionica odvijati (skloniti školske klupe u stranu) i materijal potreban za radionicu (obično tablu, kredu i spužvu).

Pored toga, a što je najvažnije voditelj se prije svake radionice mora dobro pripremiti za vođenje. Tokom pripreme dobro iščitajte radionicu iz brošure, pripremite uputstva za učesnike, razmislite o eventualnim dodatnim pitanjima koje možete postavljati tokom diskusije i odaberite igricu iz kataloga igara koju možete sa učenicima odraditi na početku, između dvije vježbe ili na kraju radionice.

Upoznavanje i grupni ugovor

RADIONICA

Uputstvo za voditelje radionice:

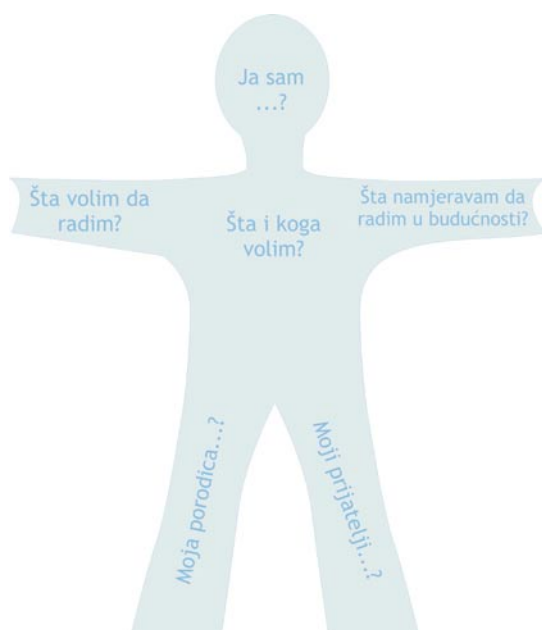
Učenici iz vašeg razreda se vjerovatno dobro poznaju. Međutim, postoji način da se upoznaju još bolje. Kroz sljedeće dvije vježbe, učenici će imati priliku da predstavе svoja interesovanja, planove za budućnost, stvari koje vole, prijatelje, za njih značajne ljude, svoju porodicu, šta žele da postanu itd.

Prije samog izvođenja vježbe upoznajte učesnike sa temom radionice i vremenskim trajanjem. Pozovite ih da se aktivno uključe u rad i omogućite im da postavе pitanja.

Vježba broj 1:

1. Zamolite učenike da na listu papira (iz sveske) nacrtaju (olovkom) obrise svoga tijela (crtež svoje figure) i da odgovore na slijedeća pitanja (onako kako je prikazano na crtežu). Vježbu svaki učenik radi individualno 10-15 minuta.

2. Kada svi učesnici završe crtež i odgovore na pitanja zamolite ih da u krugu predstavе svoj rad. Učenici treba jedan po jedan da prezentuju svoj crtež. Nakon prezentacije svakog rada dopustite drugim učesnicima da postavljaju pitanja učniku koji prezentuje ukoliko to žele.

Vježba broj 2:

1. Podijelite učenike u parove (najbolje je da se podijele onako kako sjede).
2. Zamolite svaki par da u narednih 10 minuta, svaki član para ispriča drugom članu *Kako sebe vidi u narednih 5 godina?*. Kažite im da se pažljivo slušaju jer će u narednom koraku radionice predstavljati jedan drugoga.
3. Nakon što su parovi obavili svoj zadatak, zamolite ih da svaki član para predstavi kako drugi član para vidi sebe u narednih 5 godina.

Nakon što ste odradili ove 2 vježbe zamolite grupu da u cilju boljeg rada na narednim radionicama zajednički donesete **grupni ugovor**.

Grupni ugovor treba da definiše na koji način će grupa tokom radionica da funkcionise, kojih će se pravila pridržavati i koje će principe poštovati. Svaki član grupe tj. učenik kao i voditelj imaju pravo da predlože dijelove grupnog ugovora. Ukoliko se čitava grupa usaglasí sa tim prijedlogom onda se prijedlog piše na zajedničku listu. Kada se izlože i usvoje svi prijedlozi voditelj na veliki list papira napiše grupna pravila.

Bilo bi dobro da su grupna pravila tokom svake radionice istaknuta na vidljivom mjestu, da bi se članovi grupe i sam voditelj mogli na njega pozivati ukoliko dođe do kršenja ugovora ili problema u radu. Grupni ugovor nikad nije konačan i nepromjenljiv. On se tokom rada može mijenjati i dopunjavati na prijedlog učenika ili voditelja ukoliko se čitava grupa usaglasí sa predloženim.

U nastavku se nalazi primjer grupnog ugovora.

Primjer:

Grupni ugovor:

- *Svi dolaze na vrijeme.*
- *Dok jedan priča ostali slušaju.*
- *Dignuti ruku za riječ.*
- *Svi aktivno učestvuju u radu.*
- *Fokusiranost na temu.*
- *Nema vrijeđanja...*
- *Nema tačnih i pogrešnih niti glupih odgovora.*
-
-

Ukoliko ostane vremena predložite učesnicima da za kraj odigrate jednu igricu (iz kataloga igara).

Timski rad

RADIONICA

Uputstvo za voditelje:

Tokom ove radionice učenici će imati priliku da na različite načine donose odluke. Cilj radionice je da učenicima pruži iskustvo učešća u procesu donošenja odluka i da se kroz diskusiju u čitavoj grupi donesu zaključci o efikasnim načinima donošenja timskih odluka.

Radionica se sastoji iz dva dijela. Prvi dio je vježba kroz koju će učesnici prvo individualno, zatim u paru, pa u malim grupama i na kraju u velikoj grupi donositi odluke. Drugi dio radionice je diskusija u čitavoj grupi u kojoj se trebaju definisati zajednički zaključci: na koji način se u timu efikasno donose odluke, šta može pomoći u komunikaciji, koja ponašanja otežavaju proces donošenja odluka itd.

Prvo sa učesnicima odigrajte jednu igricu iz kataloga igara.

Vježba:

1. Zamolite svakog učesnika da izdvoji 5 stvari koje bi ponio sa sobom na pusto ostrvo.

2. Nakon toga ih podijelite u parove i zamolite ih da u paru razmjene svoje popise stvari i da naprave zajedničku listu 5 stvari.

3. Nakon toga oformite male grupe od po 6 učenika i zamolite da ponove postupak.

4. Na kraju kada su sve male grupe donijele grupne odluke zamolite učesnike da se vrate u veliku grupu i da na nivou čitave grupe donesu zajedničku odluku (popis 5 stvari koje bi sa sobom ponijeli na pusto

ostrvo) sa kojom će se slagati svi članovi grupe. Recite učesnicima da za donošenje grupne odluke na raspolaganju imaju najviše 20 minuta i da svoju konačnu zajedničku odluku (popis stvari) trebaju napisati na tabli.

Diskusija:

Nakon što su učesnici donijeli zajedničku grupnu odluku zamolite ih da prokomentarišu situaciju donošenja odluka. Pitanja koja slijede mogu vam pomoći u vođenju diskusije:

- Na koji su način sastavljali listu?
- Kako im je bilo donijeti odluku u paru u poređenju sa donošenjem odluka u malim grupama?
- Šta misle o procesu donošenja odluke na nivou čitave grupe?
- Kako su se osjećali tokom donošenja odluka?
- Da li su se aktivno uključili u donošenje odluke ili su bili samo posmatrači?
- Da li je su svi zadovoljni konačnom odlukom?
- Da li je tokom donošenja odluke u velikoj grupi neko od učenika preuzeo inicijativu i ako jeste na koji način, mogu li to da prokomentarišu?
- Koje su bile olakšavajuće a koje otežavajuće okolnosti prilikom donošenja odluke?
- Na koji način donose odluke u nekim drugim situacijama npr: u društvu, u porodici, u školi itd.
- Da li su svi učesnici imali dovoljno vremena da se izjasne o pojedinim pitanjima tokom donošenja odluka, da komentarišu svoje i stavove drugih učenika?
- Da li su se borili za usvajanje njihovih prijedloga i na koji način?
- Da li se zajednička lista stvari slaže u potpunosti sa individualnom listom nekog učenika?

Na kraju diskusije izvucite zajednički zaključak o čemu treba voditi računa prilikom donošenja odluka, koji su to olakšavajući a koji otežavajući faktori ili ponašanja u ovom procesu, koja pravila treba poštovati prilikom donošenja odluka itd.

Na kraju radionice pitajte učenike da prokomentarišu ukoliko žele: kako se osjećaju, šta im se dopalo tokom radionice a šta ne itd. Predložite im igricu za kraj.

Komunikacija

RADIONICA

Uputstvo za voditelje:

U toku ove radionice učenici će imati priliku da razviju vještine komunikacije i da uvide osnovne probleme u komunikaciji. Radionica se sastoji od dvije vježbe i diskusija na kraju svake vježbe.

Vježba broj 1:

1. Pronađite jednog učenika dobrovoljca. Njega zamolite da ostane u učionici, a ostale da izađu van.

2. Učeniku dobrovoljcu kažite da ćete mu sada pročitati jedan tekst, koji on treba što bolje da zapamti. Tekst koji slijedi dobrovoljcu pročitajte dva puta.

“Nizak smeđokosi dječak viče na visokog plavokosog dječaka zbog toga što je sestra niskog smeđokosog dječaka bila vrlo gruba prema bratu visokog plavokosog dječaka, ali sad su ponovo svi prijatelji.”

3. Nakon što ste dobrovoljcu pročitali ovu rečenicu zamolite ga da to što je čuo što tačnije prenese sljedećem učeniku koji ulazi u učionicu. Zatim uvedite jednog učenika u učionicu i kažite mu da će sada da čuje od učenika dobrovoljca jednu priču i da treba što pažljivije da sluša a da pri tome ne može da postavlja pitanja niti da zapisuje. Kada učenik dobrovoljac ispriča priču drugom učeniku, zamolite drugog učenika da to što je čuo ispriča sljedećem.

Postupak ponavljajte dok se svi učenici ne izredaju. Pri tome učenike koji se nalaze u učionici zamolite da budu tihi, da ne komentarišu proces i da prate šta se dešava sa pričom.

4. Posljednji učenik pred svima saopštava “verziju” priče koju je čuo. Najbolje je da zamolite posljednjeg učenika da priču napiše na tabli radi lakšeg poređenja.

5. Voditelj zatim pročita početnu verziju priče pred svim učenicima i poredi do kakvih promjena je došlo.

6. Nakon što ste odradili vježbu zamolite učesnike da prokomentarišu. U toku diskusije treba voditi računa o sljedećim pitanjima:

- Šta se desilo sa sadržajem priče?
- Zbog čega?
- Da li im je situacija iz vježbe poznata iz svakodnevnog života, sa čim mogu da je uporede (tračevi, mediji, propaganda itd)?
- Kako su se osjećali dok su učestvovali u vježbi?
- Koliko su se trudili da zapamte tekst, na koji način su ga pamtili?
- Koliko im je bila otežana situacija instrukcijom da ne mogu da postavljaju pitanja niti da zapisuju?
- Koji su po njima bili otežavajući faktori?
- Na koji način se komunikacija u ovoj vježbi mogla poboljšati?

Vježba broj 2:

1. Ponovite isti postupak kao i u vježbi broj 1. samo što ovaj put umjesto teksta primjenite crtež koji se nalazi na narednoj stranici. Učeniku dobrovoljcu pokažite crtež iz brošure i zamolite ga da isključivo verbalnim putem prenese sljedećem učeniku šta je vidio.

2. Postupak ponovite sa svim učenicima.

3. Posljednji učenik treba da ono što je čuo od prethodnog učenika nacrti na tabli.

4. Sa učenicima zatim prokomentarišite kao i u prethodnoj vježbi i pokušajte zajedno utvrditi da li su postojale razlike između izvođenja prve i druge vježbe, koliko je teško informaciju o crtežu prenositi isključivo verbalnim putem itd.

Na kraju radionice zamolite učesnike da zajedno ili u malim grupama (ukoliko vam je ostalo dovoljno vremena) da definišete:

- Faktore koji ometaju komunikaciju (proces prenošenja informacija).
- Faktore koji olakšavaju komunikaciju.

Komunikacija – Aktivno slušanje

RADIONICA

Uputstvo za voditelja:

Kroz ovu radionicu učenici će imati priliku upoznati se sa značajem aktivnog slušanja u svakodnevnoj komunikaciji. Radionica se sastoji od vježbe i diskusije. Prije radionice voditelj treba da se pripremi tako što će pročitati dio iz brošure koji se odnosi na aktivno slušanje i da pripremi igrice koje će koristiti tokom radionice (na početku ili na kraju).

Vježba:

1. Podijelite učenike u parove. Zamolite svaki par da odredi po jednog dobrovoljca iz svog para.
2. Izvedite dobrovoljce van učionice i kažite im da kada se vrate u učionicu drugoj osobi iz para ispričaju jedan radostan, za njih veoma značajan, događaj iz njihovog života.
3. Zamolite učenike koji se nalaze van učionice da ostanu tu dok ih vi ne pozovete. Vi se vratite u učionicu i preostale učesnike zamolite da dok im osoba iz para bude nešto pričala da pokušaju da je ne slušaju i da to otvoreno pokazuju na primjer mogu da: okreću glavu, da imaju nezainteresovan izraz lica, gledaju u stranu, zijevaju, stalno gledaju na sat, pokušavaju čuti šta priča neko drugi, odvezuju i zavezuju pertle na cipelama itd. (pri tome im ne odajete uputstvo koje ste dali učenicima koji se nalaze van učionice).
4. Pozovite učenike da uđu u učionicu i zamolite im da sa svojim parom odrade ono što ste od njih tražili.
5. Kada se priča među parovima utiša zamolite ih da ponovo izađu van učionice isti oni učenici kao i u prethodnom dijelu. Učenicima koji su pričali događaj iz svog života kažite da kada se vrate u prostoriju pažljivo slušaju šta će im ispričati druga osoba iz para. Učenicima koji su u prethodnom dijelu glumili da ne slušaju, recite da ispričaju jedan sretan

događaj iz svog života isključivo pantomimom, ne koristeći riječi, dakle neverbalnim putem.

6. Zamolite učenike da uđu u prostoriju i da u paru odrade ono što ste od njih tražili.

7. Nakon što su parovi završili počnite diskusiju.

Diskusija

Sa učenicima počnite diskusiju u kojoj možete koristiti sljedeća pitanja:

- Kakav je osjećaj kada vas neko ne sluša, a kakav kada vas neko sluša?
- Kako ste se osjećali dok ste bili slušač, odnosno osoba koja se trudi na ne sluša?
- U kojem dijelu vježbe ste se najbolje osjećali a kada vam je bilo najteže?
- Koliko dobro ste u vježbi kada je korištena pantomima uspjeli razumjeti osobu koja vam nešto saopštava i kako su se osjećali oni koji su trebali da ne koristeći govor saopšte nešto?
- Zamolite učenike da navedu pokazatelje aktivnog slušanja, dakle na osnovu čega oni donose zaključak o tome da li ih osoba sluša ili ne?

Tokom diskusije zapišite na tabli:

- Koje su to pokazatelje neslušanja učenici identifikovali i izdvojili kao značajne i bitne za dobru komunikaciju?
- Koje su to pokazatelje slušanja učenici identifikovali i izdvojili kao značajne i bitne za dobru komunikaciju?

Ukoliko vam je ostalo dovoljno vremena ponudite učenicima da zajedno odigraju jednu igricu koju ste pripremili iz kataloga igara.

Komunikacija - Ja govor

RADIONICA

Uputstvo za voditelje:

U toku ove radionice učenici će imati priliku da se upoznaju sa nenasilnom komunikacijom i da direktno vježbajući kroz igrokaz-teatar primjene znanje stečeno na radionici u praksi.

Radionica se sastoji iz 3 dijela. U prvom dijelu učenici će prikazati jednu scenu u kojoj dominira loša komunikacija. Nakon toga u drugom dijelu voditelj radionice će učenike upoznati sa strukturom jedne od tehnika nenasilne komunikacije JA GOVOROM. U trećem dijelu radionice učenici će ponoviti scenu koju su prikazali u prvom dijelu pokušavajući primijeniti tehniku koja im je predstavljena. Za ovu radionicu nije potrebno da pripremate igrice jer je dinamika radionice vrlo živa i aktivno uključuje sve učenike. Prije radionice voditelj treba da pročita i pripremi dio iz brošure koji se odnosi na JA GOVOR.

Vježba broj 1:

1. Podijelite učenike u male grupe (5 do 6 učenika). Kažite im da u malim grupama osmisle scenu iz svakodnevnog života, a najbolje iz škole, u kojoj dominira loša komunikacija. Za osmišljavanje i pripremu scene koju prikazuju imaju na raspolaganju 10 minuta. Pojasnite učenicima da je potrebno da pripreme scenu tako da svaki učenik u sceni koja se prikazuje ima svoju ulogu i tekst koji izgovara. Tu scenu će svaka mala grupa predstaviti nakon 10 minuta ostalim učenicima.

2. Nakon 10 minuta (vodite računa o proteklom vremenu da bi uspjeli da realizujete čitavu radionicu) pozovite male grupe da jedna po jedna predstave scene loše komunikacije koje su pripremili.

3. Nakon prezentacije svih scena (ili svake pojedinačno zavisno

od broja grupa, dužine trajanja scena i različitosti tema koje dominiraju scenama) prodiskutujte sa učesnicima (postavljajući pitanja) o elementima loše komunikacije koje su primjetili u pojedinoj ili svim scenama.

Vježba broj 2:

1. Upoznajte učenike sa JA GOVOROM i predstavite im strukturu JA GOVORA (pročitajte dio u brošuri koja se odnosi na JA GOVOR i pripremite se prije radionice da prezentujete pred učenicima. Najbolje bi bilo da strukturu JA GOVORA i ponešto iz teorije što na najbolji način prikazuje vaše razumijevanje ove teme pripremite unaprijed tako što ćete to što učenicima želite da kažete unaprijed napisati na velikom listu papira ili tabli).

2. Struktura JA GOVORA

A. *“Kada vidim da”*

- govorimo o postupku druge osobe
- opisujemo situaciju onako kako se stvarno i desila bez vrednovanja ili ocjenjivanja.

B. *“..... ja osjećam....”* ili *“.....poželim da....”*

- govorimo o svojoj reakciji koju je kod nas izazvalo takvo ponašanje bez samooptuživanja i pravdanja.

C. *“.....želio bih da.....”* ili *“.....volio bih....”*

- govorimo o ishodu (odnosno o onome kako želimo da se ta situacija završi ili razriješi) bez naredbi i ucjena.

3. Nakon što ste prezentovali strukturu JA GOVORA možete učenicima pokazati njegovu praktičnu primjenu u svakodnevnom životu a evo i kako:

Recite im da pokušaju da zamisle situaciju (u kojoj se svako od njih može naći) da dolaze umorni iz škole i da nailaze na nered u njihovoj sobi koji je načinio njihov mlađi brat ili sestra. Pitajte ih kako bi oni reagovali u toj situaciji?

Najčešće se u takvim situacijama reaguje optužujući drugu osobu i često možemo da čujemo izjave tipa: *“Dosta mi je više tebe!!!”, “Ti meni ovo uvijek priređuješ!!!”, “Ti si nemoguća osoba, sa tobom se ne može nikako izaći na*

kraj!!!”, ili nešto slično. Najčešće ovakva optužujuća komunikacija dovodi do konflikta i može da utiče na odnos sa tom osobom.

Pitajte zatim učenike kako bi trebalo da izgleda komunikacija u kojoj se koristi tehnika JA GOVORA u ovoj situaciji? Postepeno navodeći ih prvo da opišu situaciju, pa zatim da kažu kako se osjećaju i na kraju kako bi voljeli da riješe tu situaciju odnosno šta žele da druga strana uradi da bi se oni bolje osjećali.

To može da izgleda ovako: *“Kada nakon napornog dana u školi dođem kući i vidim ovaj nered koji se nalazi u mojoj sobi jako se iznerviram i naljutim i stvarno bi želio da to pospremiš”*.

Ovakva rečenica najčešće neće izazvati svađu i obe strane u toj komunikaciji će se bolje osjećati nego u prethodnoj situaciji.

Vježba broj 3:

Zamolite učenike da ponovo u malim grupama pokušaju da scenu koju su prezentovali na početku radionice u kojima je dominirala loša komunikacija prezentuju ponovo, ali ovaj put koristeći elemente JA GOVORA (ukoliko vam nije ostalo dovoljno vremena odlučite se za manji broj grupa ili samo jednu grupu koja će prezentovati scenu).

Volonterizam

RADIONICA

Uputstvo za voditelje:

Ova radionica ima za cilj da učenike upozna sa pojmom volonterizma, sa prednostima i nedostacima volonterizma. Radionica se sastoji iz dva dijela. Voditelj treba da prije radionice pripremi i igrice iz kataloga igara koje učenicima može da ponudi na početku, između dva dijela i na kraju radionice.

Vježba broj 1:

1. Na tabli napišite velikim slovima VOLONTERIZAM.
2. Zamolite učenike da kažu šta im prvo pada na pamet kada čuju ili pročitaju riječ volonterizam.
3. Na tabli (oko riječi VOLONTERIZAM) zapisujte SVE asocijacije (riječi) koje učenici dobiju kada čuju ovu riječ. Voditelj tokom ove vježbe ne diskutuje niti postavlja pitanja zbog čega pojedini učenici imaju određene asocijacije. Važno je da je SVE što je rečeno bez vrednovanja ili ocjenjivanja tačnosti bude zapisano na tabli jer svaka asocijacija koja se pojavila zavrijeđuje pažnju. Pored toga voditelj može (naročito ukoliko učenici nemaju u početku dovoljno asocijacija, a u cilju podsticanja aktivnosti) da zapiše i svoje asocijacije na ovu temu.
4. Nakon što su iscrpljene sve asocijacije, voditelj treba da pročita SVE što se nalazi na tabli i da kratko sa učenicima prokomentariše bogatstvo različitosti asocijacija (riječi) koje su se pojavile tokom vježbe.
5. U toku diskusije pitajte učenike : Šta je volonterizam za njih? Ukoliko se učenici ustručavaju da daju odgovor na ovo pitanje recite im da od njih ne očekujete definiciju već samo njihovo razmišljanje o volonterizmu.
6. Na samom kraju diskusije izvucite zaključak odnosno odredite zajedničku definiciju volonterizma sa kojom se učenici mogu složiti i napišite to na tablu.

Odigrajte jednu igricu koju ste ranije pripremili ili pitajte učenike da ponovite neku od igrica koju ste u prethodnim radionicama igrali a koja se njima posebno dopala.

Vježba broj 2:

1. Podijelite učenike u male grupe (5 do 6 učenika).

2. Kažite im da u malim grupama odrede koje su po njima prednosti a koji su nedostaci volonterizma (odnosno koje sve pozitivne promjene u društvu može da donese volonterizam, šta svaki član društva može da dobije volonterizmom, na koji način društvo vrednuje volonterizam, kakvi su stavovi i razmišljanja ljudi u zajednici o volonterizmu, kakva su razmišljanja među mladima, srednjoškolcima, roditeljima o osobi koja je volonter itd).

Dajte im 10 do 15 minuta da to urade i zamolite ih da prednosti i nedostatke zapišu na list papira koje će jedan ili dva učenika prezentovati ostalim učenicima. Nakon svake prezentacije dozvolite učenicima da postave pitanja grupi koja prezentuje ukoliko postoje neke nejasnoće ili zainteresovanost za određeni dio prezentacije.

3. Kada se završi rad u malim grupama (vodite računa o vremenu) pozovite grupe da jedna po jedna prezentuju svoj rad.

4. Na kraju kada su se sve prezentacije završile izdvojite sve prednosti i nedostatke koje su učenici naveli i ukoliko želite zapišite ih na tablu ili papir koji možete okačiti u vašem razredu.

RADIONICA

Volonterizam

- Kako motivisati učenike da se uključe u volontersku akciju?

Uputstvo za voditelje:

Kroz ovu radionicu učenici će imati priliku da rasvijetle svoju motivaciju za uključivanje u volonterske aktivnosti odnosno motivaciju da postanu volonteri. Pored toga učenici će raditi na osmišljavanju postupaka koji bi omogućili uključivanje većeg broja srednjoškolaca u volonterske akcije. Radionica se sastoji iz dva dijela (vježbe i diskusije) i potrebno je pripremiti igrice koje se sa učenicima mogu odigrati na početku ili na kraju radionice.

Vježba:

1. Podijelite učenike u dvije grupe i to plavu i žutu.
2. Učenicima iz plave grupe dajte papirić na kojem ste zapisali sljedeće:

PLAVA GRUPA

Vi ste grupa učenika koji su vrlo aktivni u školi i odlučili ste da u narednih mjesec dana organizujete akciju čišćenja školskog dvorišta. Vi smatrate da čistoća školskog dvorišta nije isključivo problem uprave vaše škole, odnosno osoba koje održavaju čistoću u vašoj školi, već da je to zajednički problem svih osoba i učenika i profesora i uprave škole.

Stvarno vam je dosadilo da gledate tu nagomilanu prljavštinu u školskom dvorištu i odlučili ste da učinite nešto povodom ovog problema. Razgovarali ste sa direktorom i profesorima i oni su podržali vašu akciju. Međutim vaša grupa je mala i čini je nedovoljan broj učenika (oko 15) a da

bi kvalitetno i brzo odradio taj posao potrebno vam je uključivanje većeg broja ili svih učenika u vašu akciju.

Pored toga razmišljali ste o tome da nakon akcije organizujete neku aktivnost (zabavno veče ili slično) u vašoj školi kroz koju će se učenici dobro provesti i proslaviti svoj rad. Organizovali ste sastanak na koji ste pozvali neke učenike i na kojem želite da ih ubjedite da se uključe u vašu akciju.

3. Učenicima iz žute grupe dajte papirić na kojem ste zapisali sljedeće:

ŽUTA GRUPA

Vi ste grupa učenika koji su čuli da se u vašoj školi sprema akcija čišćenja školskog dvorišta. Niste mnogo zainteresovani da se uključite u tu akciju jer nemate dovoljno informacija o akciji. Nejasno vam je ko to organizuje, kada će se to desiti, da li će taj dan biti nastave ili ne itd. Pored toga smatrate da je čistoća školskog dvorišta isključivo problem uprave škole odnosno osoblja koje se brine o čistoći i ne vidite mnogo razloga da se sada vi uključujete u tu akciju.

Pozvani ste na sastanak za koji su vam rekli da će se tamo predstaviti akcija čišćenja. Vas najviše interesuje da se u školi održi zabavno veče jer smatrate da su učenici zaslužili da im se pruži šansa da se provedu i zabave na takav način.

4. Nakon što ste dali uputstva na papiru plavoj i žutoj grupi, zamolite svaku grupu ih da ne komentarišu sa drugom grupom već da se unutar svake grupe pripreme za sastanak. Grupama za pripremu dajte 15 minuta. Recite im da će nakon pripreme održati zajednički sastanak kako im je i napisano u uputstvu. Sugerišite im da priprema za sastanak uključuje određivanje: osoba koje vode sastanak, osoba koje će predstaviti ideje, dalje davanje mogućnosti da se postave pitanja i razriješe nejasnoće, uključivanje svih prisutnih u diskusiju itd.

5. Nakon što su se grupe pripremile, zamolite ih da se vrate u veliki krug i da počnu sastanak. Sastanak traje onoliko koliko grupe to žele, odnosno dok se ne donese zajednički zaključak ili ne zakaže sljedeći sastanak ili dok se ne iscrpi diskusija.

Diskusija:

Tokom trajanja sastanka pratite šta se dešava da bi nakon sastanka mogli da sa grupama prokomentarišete sljedeće:

- Kako je vođen sastanak?
- Da li su imali dovoljno vremena da se pripreme?
- Koji su zaključci sastanka?
- Da li su se tokom sastanka poštivala pravila grupnog ugovora npr: da li su svi pričali u isto vrijeme, da li su poštivali drugačija mišljenja, da li su se međusobno slušali?
- Kako se sastanak završio, u kakvoj atmosferi je počeo i kakva je bila cjelokupna atmosfera tokom sastanka?
- Da li su grupe uspjele da argumentuju svoje stavove? Da li je grupa koja organizuje akciju čišćenja uspjela da dobro predstavi razloge zbog kojih bi se SVI učenici trebali uključiti u akciju? Koji su im bili zajednički interesi? Da li je želja za organizacijom zabavne večeri prepoznata kao zajednički interes i da li je mogla da dovede do najboljeg rješenja u kojem bi učenici prvo organizovali akciju čišćenja, a zatim organizovali zajedničku proslavu?
- Postavite pitanje učenicima žute grupe šta je tokom sastanka odlučilo o tome da li žele da se uključe u akciju ili ne? Koji argumenti bi učenike koji nikako ne žele da se uključe u akciju doveli do toga da ti učenici promijene svoje mišljenje?
- Na kraju diskusije na tabli napišite zajedničke zaključke o tome na koji način je moguće uključiti što veći broj učenika u volonterske akcije.

Volonterizam - Planiranje volonterske akcije

RADIONICA

Uputstvo za voditelje:

Kroz ovu radionicu učenici će prvo imati priliku da definišu koji trenutno problemi postoje u njihovoj školi, šta oni mogu poduzeti po tom pitanju i kako isplanirati jednu akciju. Radionica se sastoji iz dva dijela i između njih ukoliko je potrebno voditelj može ubaciti jednu igricu.

Vježba broj 1:

1. Podijelite učenike u manje grupe (5-6).

2. Zamolite ih da u malim grupama odrede koje akcije može poduzeti njihov razred a koje bi mogle uticati na smanjenje nekih problema na koji oni nailaze (npr: neuređene učionice, školsko dvorište, nepostojanje sekcija u školama, uništavanje školskog namještaja, organizovanje zabavne večeri, prikupljanje donacija za učenike slabog imovinskog stanja ili za određene institucije, pomoć u učenju učenicima sa slabim školskim uspjehom, organizovanje sportskih takmičenja odnosno turnira u školi itd.). Za rad u malim grupama dajte im 10 minuta.

3. Nakon što završe rad zamolite ih da prezentuju akcije koje su odredili.

Vježba broj 2:

1. Nakon prezentacije, recite svakoj maloj grupi da se odluči za samo jednu aktivnost na kojoj će raditi u ovoj vježbi. Bilo bi dobro da se akcije ne ponavljaju odnosno da svaka mala grupa odabere drugačiju akciju.

2. Kada su grupe odabrale akciju odnosno aktivnost, zamolite ih da

sada naprave plan akcije koji treba da uključi sledeće (za ovu vježbu dajte im 15-20 minuta):

- Koji je cilj njihove akcije odnosno šta akcijom žele da postignu?
- Koliko će trajati akcija?
- Koliko učenika učestvuje u akciji?
- Šta im je potrebno da organizuju akciju?
- Od kojih aktivnosti se sastoji akcija? (tj. šta će raditi?)
- Koliko učenika organizuje tu akciju i šta je njihov zadatak, odnosno koja su im zaduženja?
- Na koji način i ko će informisati profesore i direktora o akciji koju žele poduzeti?
- Kako će znati da li je akcija uspjela?

3. Nakon što su učenici u malim grupama osmislili plan akcije zamolite ih da to prezentuju. Nakon svih prezentacija dogovorite se sa vašim učenicima sledeće:

- Koju od svih predstavljenih akcija će vaš razred prvo odraditi?
- Koje akcije i kojim redom će vaš razred realizovati u budućnosti, nakon što organizuje prvu?
- Odaberite tim (5-7 učenika) koji će biti odgovoran da ovo što ste se dogovorili zaživi u stvarnosti!
- Zakažite sledeći sastanak tima na kojem će krenuti organizacija akcije!

NEŠTO VIŠE O ...

TIM I TIMSKI RAD

Tim je skup pojedinaca koji zajedno rade da bi postigli više, bolje i brže nego da rade pojedinačno. To je specifična vrsta organizovane i strukturalne grupe koja ima zajedničke ciljeve i interese. Tim podstiče, koristi i razvija snage, vještine, znanja i iskustva svojih članova i tako nadoknađuje i prevazilazi individualne slabosti.

Timski rad je nešto s čim svako od nas ima iskustva. Timski rad pronalazimo kako u funkcionisanju porodice, vršnjačkih grupa tako i u formalnim organizacijama, firmama, kompanijama i slično. Znači, svugdje gdje postoji grupa koja teži nečemu, javlja se i nužnost i potreba za timskim radom.

Ranije je u organizacijama trend bila struktura sa jasnom hijerarhijom gdje se tačno znalo ko je šef a ko je podređeni. Danas se sve više odgovornosti u timu raspodjeljuju po horizontalnoj liniji gdje se pozicije članova tima razlikuju po oblastima i iskustvima, a ne po stepenu moći.

Postoje različiti oblici timova kao npr.

- **Pregovarački timovi** - to su timovi stručnjaka koji zastupajući interese svoje grupe nastoje da ostvare sporazum i cilj kojem njihova grupa teži.
- **Funkcionalni timovi** - to su stručnjaci iste profesije koji su okupljeni u cilju realizacije specifičnih ciljeva.
- **Projektni timovi** - timovi koji su okupljeni samo za potrebe određenog projekta.
- **Timovi za kvalitet** - to su stručnjaci koji su okupljeni radi davanja prijedloga u cilju poboljšanja kvaliteta rada određene organizacije.

Napraviti dobar tim nije nimalo lak zadatak i zato je potrebno određeno vrijeme. Tim kao grupa prolazi kroz različite faze u svom razvoju. U početku većina timova i njihovih članova počinje sa uzlaznom putanjom i sa entuzijazmom. Međutim, vrlo često zbog nerealnih ciljeva ili međugrupnih konflikata timovi zapadaju u krizu i većina ih se u toj fazi i ugasi.

U svom najgorem izdanju tim može da bude izvor brige, frustracije i nepovjerenja. Neuspješni timovi se iscrpljuju stalnim pokušajima da ostvare

saradnju i koheziju u grupi dovodeći u pitanje čak i efikasnost realizacije postavljenog cilja.

Ipak, timovi koji prebrode ovu drugu fazu imaju veliku šansu da postanu djelotvorni, efikasni i produktivni, te da ostvare svoje ciljeve i misiju.

U svom najboljem izdanju, tim predstavlja izvor profesionalnog i ličnog zadovoljstva, podrške, inspiracije i mjesto gdje se dijele radosti, uspjesi i odgovornosti. Uspješni timovi realizuju zadatak istovremeno održavajući ili povećavajući koheziju između članova grupe.

Doći do te faze kada tim efikasno odrađuje svoj posao i dostiže postavljene ciljeve a pri tom svaki član uživa u svom poslu je svakako umjetnost. Jedna od bitnih stvari jeste identifikovati i adekvatno raspodijeliti timske uloge. Svaka osoba je jedinstvena, posjeduje specifične talente i nadarenosti te u skladu sa tim treba i da obavlja određeni posao u okviru tima. Uloga ima mnogo i svaka od njih ima svoje mjesto i važnu ulogu u funkcionisanju tima.

Neke od bitnih uloga u timu su:

- **Koordinator** - to je osoba koja organizuje aktivnosti, dobro komunicira, samopouzdan, sposoban i dr.
- **Mislilac** - kreativna i maštovita osoba koja uvodi nove metode rada.
- **Primjenjivač** - praktičar, samodisciplinovan, marljiv, sistematičan.
- **Finišer** - osoba koja ne propušta otprilike ništa slučaju i vodi računa o detaljima, jako je uporna i ide do kraja.
- **Istraživač** - radoznala i snalažljiva osoba koja odgovara na izazove.
- **Specijalista** - usmjeren je na jedan cilj, predan i je i nudi posebna znanja i vještine.
- **Kritičar** - samostalna osoba koja na stvari gleda iz drugog ugla i traži grešku kako bi je na vrijeme korigovali i ispravili.

Sve ove uloge ne treba posmatrati kao zadate, nepromjenljive ili kao nekakav “zavežljaj” koji ljudi nose sa sobom prelaskom iz jednog u drugi tim. To su prije svega sklonosti i sposobnosti koje su određene kako individualnim tako i grupnim faktorima.

Znači, koju ćemo ulogu prihvatiti ili ponuditi da igramo u nekom timu zavisi ne samo od naših osobina ličnosti već i od grupe kojoj pripadamo. Može se reći da će dinamika i kontekst različitih timova favorizovati i podsticati individualne osobine članova tima.

Pored ovoga, dobar timski rad zahtjeva i ispunjavanje još nekoliko bitnih uslova:

- Shvatanje uloge svakog člana u grupi
- Shvatanje uloge i svrhe tima
- Dobra komunikacija među članovima tima
- Rješavanje unutrašnjih problema
- Sposobnost tima da radi sa drugim grupama i timovima
- Osjećanje povezanosti među članovima tima
- Vođstvo otvoreno za saradnju
- Demokratsko donošenje odluka.

Struktura tima podrazumijeva lidera i članove tima.

Liderstvo je sposobnost kojom se postiže da određena grupa ili organizacija najuspješnije i najefikasnije koristi resurse da bi ostvarila dogovorene ciljeve.

Lider se uglavnom definiše kao osoba koja ima sposobnost da na različite načine utiče na druge ljude tako da oni sarađuju i zajedničkim naporima ostvaruju željene ciljeve jedne organizacije zbog kojih ona i postoji. Između ostalog, dobar lider mora da se angažuje, organizuje i upravlja cirkularnom komunikacijom u organizaciji.

Smatra se da su vještine kvalitetnog komuniciranja jedan od osnovnih atributa dobrog lidera. Takođe, dobar lider treba da posjeduje potencijal da vodi ljude kao i jasno definisan cilj i pravac kojim će doći do njega, visoko razvijenu intuiciju i suosjećanje. On treba da je problemski orijentisan, da ne negira, obezvređuje, odlaže ili izbjegava probleme.

Stilovi rukovođenja:

- **Autokratski** - podrazumijeva prisilu, davanje naloga i komandovanje a odlučivanje je jednostrano. Ovaj stil može da odgovara situacijama kada je potrebno brzo odlučivanje i kada se radi o jednostavnim problemima, a nikako nije pogodan kada se suočavamo sa manje jasnim situacijama jer se tada postižu slabiji rezultati.

- **Demokratski** - ovaj stil podrazumijeva da su svi oni kojih se tiče neka odluka i uključeni u njeno donošenje. Na ovaj način se članovi grupe osnažuju da sami preuzmu odgovornost za donošenje odluka i njihov ishod. Odluke mogu da se donose glasanjem ili konsenzusom. Ovaj stil je pogodan kada se radi o složenijim problemima jer omogućava aktivno učešće svih članova grupe, a to doprinosi kreativnijim rješenjima.

- **Laissez faire(lese fer)** - u ovom slučaju lider se ne obazire na ono

što se dešava unutar grupe već pušta da stvari idu svojim tokom.

Postoji i takozvano situaciono rukovođenje koje podrazumijeva da se sa grupom postupa u zavisnosti od date situacije ali i od zrelosti i razvijenosti grupe. Tu razlikujemo sljedeće stilove rukovođenja:

- **Naređivanje** - je stil u kojem lider (rukovodilac, vođa) izdaje jasna uputstva i detaljno prati izvršenje zadataka.
- **Vođenje** - je stil koji podrazumijeva da lider osim što izdaje uputstva i nadgleda izvršenje zadataka, on i obrazlaže odluke, podstiče nove ideje i predloge za napredak.
- **Podsticanje** - znači da lider pomaže i podržava napore članova svoje grupe koje oni ulažu pri izvršenju zadataka i zajedno s njima dijeli odgovornost za donošenje odluka.
- **Delegiranje** - je kada lider prenosi na svoje saradnike odgovornost za donošenje odluka i rješavanje problema.

Kao što je već napomenuto, svaki lider prilikom rukovođenja treba da ima u vidu potrebe koje grupa ima. O optimalnim rezultatima grupe i njenih članova može se govoriti onda kada su te potrebe u najvećem omjeru zadovoljene.

Najvažnije potrebe grupe su:

- Osjećaj pripadnosti
- Učešće u planiranju
- Realni ciljevi
- Obezbeđivanje vrijednosti (da je ono što se radi od nekog opšteg značaja ili humano...)
- Učešće u izradi pravila
- Poznavanje očekivanja
- Izazov (da ono što se radi nije svakidašnji posao)
- Progres (dobro je ako članovi osjećaju da se stvari pomjeraju, da utiču na napredak)
- Informisanost članova i dobar protok informacija
- Povjerenje prema lideru
- Nagrade (neposredno poslije dobro urađenog posla osoba treba biti nagrađena a ako pogriješi da joj to na neki način bude ukazano)

Kao što postoji nekoliko tipova lidera odnosno stilova rukovođenja, tako postoji nekoliko vrsta članova tima. Neki od njih su:

- **Dobar saradnik** - osoba koja njeguje ciljeve i viziju organizacije, fleksibilan je i otvoren prema novim idejama, voli da pomogne i okuplja tim. Dosta vremena posvećuje dinamici tima ali ne voli da preuzima rukovođenje

ulogu. Siguran je i pouzdan i ljudi vole da se oslanjaju na njega. Otvoreno se žali na probleme na koje tim nailazi i voli razlike među članovima tima. Najviše insistira na atmosferi u timu kad se radi, društven je i duhovit. Drugi članovi tima ga ponekad vide kao uskogrudog i previše zaokupljenog detaljima.

- **Izazivač** - Konstatno postavlja pitanja, lako se konfrontira sa vođom, direktan je i često preispituje ciljeve, metode i etiku rada. Ne voli diplomatiju, insistira na otvorenoj diskusiji i ne voli kada tim funkcionira monotono. Nerviraju ga neiskreni, pasivni i lijeni članovi. Čuven je po postavljanju svrsishodnih i kreativnih pitanja u bitnim trenucima donošenja odluka. Nezavisan je i originalan i ne učestvuje u akcijama tima ukoliko se sa njima ne slaže. Članovi tima ga ponekad vide kao cjepidlaku.

- **Istraživač** - Osoba koja je orijentisana ka cilju. Podstiče tim ka visokom nivou postignuća i izvršava zadatke na vrijeme. Ne voli da gubi vrijeme, a kada uleti u konflikt prebacuje ga vođi na rješavanje. Ne osjeća se ugodno kada treba da preuzme ulogu vođe. Perfekcionista je i voli da zna tačno šta se od njega očekuje kada rješava zadatke. Ostali članovi tima ga vide kao nekog ko dobro iznosi činjenice, ali i ponekad kratkovidog i emotivno rigidnog jer često ne razumije dinamiku tima, tuđe emocije i privatne živote.

- **Dobra vila** - To je osoba u timu koja istančano osjeća dubinske procese koji se odvijaju. Posjeduje sposobnost empatije sa članovima i vođama tima, tzv. su «umjetnici» slušanja i rješavanja konflikata i često predstavljaju kohezivni element grupe. Lako prihvataju nove članove tima i smatraju da je potrebno sve saslušati pažljivo. Ne voli javno da kritikuje ostale članove grupe i smatraju bezosjećajnim one članove koji ne troše puno energije na međuljudske odnose. Zalažu se za donošenje odluka konsenzusom. Vole povezanost sa ostalim organizacijama.

- **Buntovnik bez razloga** - Osoba koja je dominantno motivisana rivalitetom sa vođom i nesvjesno prisiljen da se takmiči a pri tom podiže sve veći zid između sebe i vođe. Tokom sastanka tima on obično smeta i u stresnim situacijama uvijek napada prvi. Osjeća veliku zavist i ljutnju u odnosu na vođu tima. Ne osjeća se prijatno kada tim skladno funkcionira i kada ga raskrinkaju. Ostali članovi tima ga vide kao huškača i podmuklog. On u suštini ne vjeruje u timski rad i nevoljno prihvata nove članove ili sa njima pravi koalicije protiv vođa. Ljudi ga opisuju kao agresivnog a on često doživljava da ga ne razumiju i ne shvataju važnost njegove pobune.

Svi ovi tipovi lidera i članova tima nam u stvari služe kao orijentir, a ne kao apsolutna istina.

NEŠTO VIŠE O ...

DONOŠENJE ODLUKA

Uobičajen način donošenja odluka koje se odnose na neku grupu, u našoj sredini, a i u mnogim drugim je **glasanje**. Ono predstavlja demokratski, legitiman, brz i vrlo efikasan oblik grupnog odlučivanja. Kad god je važno donijeti neku odluku ili kad god se pojave suprostavljeni predlozi i ideje, izgleda da je pristupanje glasanju najekonomičnije i najbolje rješenje.

Međutim, iskustva pokazuju da u ovakvim slučajevima glasanje ima svojih prednosti ali ima i mana. Posebno u situacijama kada odlučivanje glasanjem može da dovede u pitanje opstanak grupe. U takvim situacijama, ukoliko članovi grupe procijenu da je važnije sačuvati grupu nego donijeti nekakvu brzu odluku, oni će tražiti alternative u donošenju odluka. Jedna od takvih alternativa jeste izgrađivanje grupnog **konsenzusa**. S toga možemo reći da su dva osnovna načina donošenja odluka glasanje i izgrađivanje konsenzusa.

Koraci u izgrađivanju konsenzusa

1. Jasno formulisanje identifikovanog problema

Neophodno je jasno i precizno formulisati identifikovani problem kako bi se otklonile sve moguće nedoumice članova grupe oko toga šta se u stvari rješava.

2. Iznošenje ideja i prijedloga

Ideje i prijedlozi mogu unaprijed biti pripremljeni od strane članova radne grupe ili se mogu prikupiti od strane svih članova tokom sastanka. U svakom slučaju, lista ideja ostaje otvorena za sve pa i one najčudnije ideje.

3. Diskusija i razmjena mišljenja svih članova grupe

U otvorenoj diskusiji izlažu se sve nedoumice, neslaganja, različita mišljenja o tome kako modifikovati i poboljšati prijedloge. Ukoliko postoje oni koji se uporno protive prijedlogu, oni su dužni da što jasnije obrazlože svoje protivljenje i pozivaju se da predlože konkretna alternativna rješenja.

4. Formulisanje konačnog prijedloga koji je prihvatljiv za sve

Nakon što su sva mišljenja saslušana, integrativni prijedlozi se preformulišu i nude grupi kao konačan prijedlog. Tek kada je formulisan prijedlog rješenja za koji se može reći da je prihvatljiv za sve jer je uvaženo svačije mišljenje, ide se dalje.

5. Poslednja provjera i usvajanje formulisanog rješenja

Konačan prijedlog rješenja se nudi grupi na usvajanje tako što se još jednom provjeri da li je takva formulacija prihvatljiva za sve. Ukoliko se niko ne usprotivi, konsenzus je postignut.

Donijeti neku odluku konsenzusom, znači prikupiti pojedinačne raznolike prijedloge i primjedbe svih članova grupe, a zatim ih integrisati u jedinstvenu i vrlo često kreativnu odluku koja će biti prihvatljiva za sve. Ukoliko neka grupa postigne konsenzus, to ne znači uvijek da je svaki pojedinac maksimalno zadovoljan donijetom odlukom već da je zadovoljan kako su ga drugi saslušali ili razumjeli ili u kojoj mjeri su uvažili njegovo mišljenje.

Proces donošenja odluka konsenzusom daleko brže i nesmetanije teče ukoliko se grupa odluči da angažuje profesionalnog nezavisnog voditelja sa strane čija je pozicija neutralna u odnosu na učesnike i problem koji se rješava. Uloga facilitatora je da da pomogne učesnicima da upravljaju procesom odlučivanja ali nikako da sugerise moguća rješenja ili da utiče na sam ishod konačne odluke.

Kada se grupa odlučuje za izgradnju konsenzusa?

Onda kada joj je u cilju da održi ili podigne na viši nivo grupnu kohezivnost.

Konsenzus nije uvijek moguć a niti odgovarajući način grupnog odlučivanja. Pogotovo u situacijama kao što su kratak vremenski rok, veliki broj članova grupe, loši međuljudski odnosi itd. Međutim, i takve situacije dozvoljavaju kombinaciju ova dva načina grupnog odlučivanja ali u mjeri u kojoj to priroda samog problema, grupna atmosfera i ukupna situacija dozvoljavaju.

Veoma važno je znati da konsenzus nije prihvatanje i slaganje sa mišljenjem vođe ili nekog drugog autoriteta, popuštanje i prihvatanje većinskog mišljenja usled grupnog pritiska a niti lažna saglasnost čiji je cilj očuvanje sloge i mira u grupi.

Ukoliko se neko protivi ponuđenom rješenju, a pri tom nema konkretan prijedlog koji bi zamijenio postojeći, tu je onda veoma važno utvrditi stepen i prirodu protivljenja prijedlogu odnosno da li se radi o nepodržavanju ili rezervisanosti ali i spremnosti da se prijedlog prihvati, uzdržanost osobe i nespremnost da sprovodi donesenu odluku ili jednostavno blokiranje donošenja odluke.

Ako se ne ispoštuje unaprijed dogovoren i predviđenom roku za donošenje odluke konsenzusom, grupa može primijeniti i drugi oblik grupnog odlučivanja kao npr. glasanje.

Glavne karakteristike konsenzusa

- Odluke se donose kroz integraciju različitih pozicija i mišljenja.
- Postupak i pravila donošenja odluka mogu da variraju u zavisnosti od grupe ili facilitatora cijelog procesa.
- Proces donošenja odluka može dugo da traje.
- Prijedlozi mogu biti jasno iskristalisani, a mogu biti grupnu diskusiju naknadno korigovani sugestijama i mišljenjima drugih.
- Proces odlučivanja dozvoljava i podstiče razmjenu mišljenja i diskusiju o svim prisutnim opcijama kroz koje se kreira “paket” ključnih tema.
- Mogu se čuti različita viđenja problema i različite ideje.
- Cilj diskusije je da se pronađe rješenje sa kojim se cijela grupa osjeća dobro.
- Odluka je isključivo rezultat diskusije i ne može se ničim isforsirati.
- Izgradnja konsenzusa zahtjeva učešće cijele grupe i ostavlja je cijelu.

Glavne karakteristike glasanja

- Odluke se donose obezbjeđivanjem većinske podrške jednoj poziciji ili mišljenju.
- Postupak i pravila donošenja odluka su unaprijed ustanovljeni i jasni.
- Proces donošenja odluka se odvija brzo.
- Prijedlozi moraju biti iskristalisani i tako izloženi grupi da pojedinci mogu da se opredijele “za” ili “protiv”.
- Proces odlučivanja dozvoljava i podstiče glasanje “za” ili “protiv” ponuđene opcije.
- Mogu se čuti samo relevantna viđenja i ideje. Pojedinci koji imaju neobičnije ideje obično čute ili napuštaju raspravu jer ne žele da zbunjuju druge.
- Cilj diskusije može da postane obezbjeđivanje podrške za neku poziciju i “poražavanje” oponenta a ne traganje za najboljim od ponuđenih rješenja.
- Odluka često nije rezultat diskusije već može postati rezultat uspješne trgovine odnosno međusobne razmjene usluga.
- Glasanje zahtjeva većinu grupe ili “kvorum” i može da ima za posledicu saboterstvo ili otpadništvo manjinskog dijela grupe.

NEŠTO VIŠE O ...

SASTANAK

Vođenje sastanka

Da bi adekvatno funkcionisala, svaka organizovana grupa koja postoji treba da ima organizovane sastanke na kojima se raspravlja o svim bitnim i aktuelnim stvarima, prave planovi za naredni period i sl. Sastanci su bitni jer se na njima i preko njih najbolje i najtransparentnije razmjenjuju informacije o aktuelnostima. Stoga, informisanost članova i predstavlja jednu od najbitnijih stvari za dobro funkcionisanje tima.

Svaki sastanak mora biti prethodno pripremljen i organizovan. U protivnom, može se lako desiti da se sastanak ne održi do kraja, da bude prekinut ili da protekne u haotičnom toku što se negativno odražava i na aktivnosti grupe i na motivaciju članova grupe. Kako bi se izbjegle ovakve i slične situacije, neophodno je da svaki sastanak bude strukturisan.

Nekoliko bitnih i poželjnih savjeta za održavanje sastanaka:

- Dnevni red sastanka ustanoviti prije samog sastanka i dostaviti ga učesnicima sastanka.
- Tačka “razno” je poželjno da stoji na kraju svakog dnevnog reda. Ona omogućuje da svi učesnici diskutuju o temi za koju smatraju da je bitna.
- Vrijeme trajanja sastanka je potrebno odrediti na samom početku,
- Definirati ko je osoba koja vodi sastanak (da li se radi o predsjedniku neke grupe, vođi ili osobi koja je delegirana za ovu funkciju)
- Na samom početku potrebno je ustanoviti određena pravila rada za vrijeme sastanka.
- Dok jedan priča, ostali slušaju i ne prekidaju ga, je jedno od mogućih pravila koje će doprinijeti efikasnijem radu članova sastanka.
- Izuzetno je važno definisati na koji način se donose odluke na tom sastanku, tj. da li se radi o glasanju, konsenzusom, većinom ...
- Sam kraj sastanka treba uvijek da završi sa jasnim zaključcima i odlukama pa čak i eventualnim planom implementacije odluka.
- Tokom cijelog sastanka, važno je da postoji osoba koje će bilježiti tok sastanka i koja će na kraju napraviti zapisnik sa svim donesenim odlukama.

NEŠTO VIŠE O ...

KOMUNIKACIJA

Komunikacija je sredstvo i način razmjene ideja, stavova, vrijednosti, mišljenja. Činjenica i sl. Uopšteno gledano, to je prenos informacija i značenja od jedne do druge osobe uz pomoć razumljivih simbola.

Za komunikaciju se može reći da ona predstavlja onaj osjetljivi poligon ljudskih odnosa na kojem se sukobi rješavaju ali i često nastaju. Svjedoci smo brojnih nesporazuma, konflikata i neuspjeha u radu zbog loše komunikacije, iskrivljivanja informacija, lošeg slušanja, neadekvatnog izražavanja itd.

Zbog ovih i mnogih drugih razloga, potrebno je više se zadržavati na komunikaciji da bi pravili manje grešaka, izbjegli nesporazume a sve to da bi svaku aktivnost učinili produktivnijom. Stoga možemo reći da je komunikacija vještina koju nije lako dostići i koju treba usavršavati.

Neki od osnovnih preduslova za stvaranje kvalitetne komunikacije sa drugima su :

- Vještine pravog / aktivnog slušanja
- Korištenje neoptužujućih ili JA poruka u obraćanju sa drugima
- Rad na otklanjanju “šumova” u komunikaciji.

Aktivno slušanje

Aktivno slušati drugoga znači staviti u zagradu sve spoljašnje i unutrašnje ometajuće sadržaje kao npr. pretpostavke, lična iskustva, osjećanja, životne filozofije i sl. i otvoriti se prema drugome da bi saznali i razumjeli šta je to što on u stvari hoće. Aktivno slušanje podrazumijeva da se više pažnje posveti slušanju sagovornika kao i razumijevanje potreba i osjećanja sagovornika.

Postoji čitav niz faktora od kojih zavisi nečija sposobnost, spremnost i volja da se slušaju drugi. Aktivno slušanje podrazumijeva postavljanje otvorenih pitanja, razumijevanje činjenica i osjećanja, parafraziranje, sumiranje i drugo. Za kvalitetno aktivno slušanje veoma veliki značaj ima neverbalna ekspresija.

Verbalani i neverbalni pokazatelji aktivnog slušanja su:

1. Imam vremena za tebe.

Slušalac i riječima a i cijelim svojim držanjem pokazuje da je spreman saslušati svog sagovornika. Npr. za razgovor se traži neka prijatnija prostorija, izbjegavaju se nervozne radnje: gledanje na sat, lupkanje nogom i sl.

2. Slušam tebe a ne sebe.

Slušalac je otvoren za ono što priča druga osoba tj. sva svoja očekivanja i pretpostavke u vezi sa tim je stavio po strani i pri tom pazi da mu ništa važno ne promakne a što je vezano za ono što sagovornik govori, osjeća i slično.

Neverbalna ekspresija je veoma važna za kvalitetno slušanje. Nije dobro u toku razgovora ustajati sa stolice, nervozno šetkati, vrtiti glavom itd. Dobro je sjediti blizu sagovornika i biti okrenut licem prema njemu, primerenim klimanjem glavom dati do znanja sagovorniku da ga se sluša. Važno je za onog ko sluša da ne šeta pogledom okolo i ne odmjerava druge već da gleda u oči svog sagovornika. Isto tako, veliki značaj ima i neverbalna signalizacija onoga koji priča i koji na taj način šalje neku poruku.

3. Da li sam dobro razumio/la?

Čista i jasna komunikacija zahtijeva i povremenu provjeru toga da li se razumije ono što sagovornika priča. U tu svrhu mogu da posluže sledeće vještine:

- *postavljanje pitanja*: na taj način se traže dodatne informacije ali ne prečesto i ne takvim tonom da izgleda kao požurivanje.

- *parafraziranje*: sastoji se u vraćanju poruke sagovorniku ali tako da ta poruka ostane neizmjenjena u značenju. Npr. ako sagovornik kaže "Kada mi je to rekla, ostala sam potpuno poražena." Parafraziranje izgleda ovako "To te je veoma pogodilo" ali može da započne i sa pitanjem "Da li sam te dobro razumio/la da te je to veoma pogodilo".

- *sumiranje*: i u toku razgovora a i na kraju može se kratko rezimirati ono što je sagovornik rekao. Npr. *Znači, ti si se povjerio/la svom prijatelju i obavezao si ga/ je da tvoju priču ne širi dalje. Najviše te je pogodilo kad si doznao/la da nije održao/la obećanje. Osjećaš se kao da te je izdao/la, zar ne?*

4. Uvažavam tvoje stanovište.

Poželjno je da aktivni slušalac koristi tzv. "pozitivni jezik" a to podrazumijeva dobronamjerne izraze i način gledanje na stvari iz "kože" ko onoga ko priča. Tako npr. umjesto da kaže svom sagovorniku "Ti si nervozan"

on kaže “Čini mi se da ti smeta galama” i slično.

Isto tako, svi smo ponekad bili u situaciji u kojoj smo se uhvatili da ne slušamo svog sagovornika. Postoje i faktori koji mogu uticati na nespremnost da se sasluša sagovornik:

- Priroda odnosa sa sagovornikom (da li nam je sagovornik bliska i važna osoba, možda samo poznanik ili čak autoritet i dr.)
- Okupiranost sopstvenim sadržajem (problemom koji nas trenutno muči ili nečim što nam je prioritetnije nego sagovornikova priča)
- Jake emocije vezane za temu koju nam sagovornik saopštava (čiji sadržaj nas emotivno angažuje i onemogućuje da pažljivo pratimo sagovornika)
- Neslaganje sa temom (kada se naš stav o temi koju sagovornik izlaže uveliko razlikuju i na taj način otežava aktivno slušanje sagovornika)
- Fizička neugodnost (npr. glad, pospanost, može našu pažnju preusmjeriti do te mjere da ne možemo slušati sagovornika)
- Nedostatak vremena (kada smo objektivno u nedostatku vremena spriječeni da sagovorniku ukažemo punu pažnju i saslušamo ga)

Svi ovi faktori se mogu javiti pojedinačno ali i kao splet okolnosti koje ne dozvoljavaju da se sagovornik pažljivo sasluša. Kao što se dešavaju situacije kada nismo u mogućnosti da saslušamo sagovornika tako se može desiti da i mi u komunikaciji osjetimo da nismo slušani.

U tom slučaju ne treba odustati od komunikacije ili čak ljutito napadački reagovati već pokušati prepoznati da li naš sagovornik kojem se obraćamo ima neki svoj razlog zbog kojeg nas ne sluša ili ima nešto neophodno da nam saopšti.

Načini (ne)slušanja

1. Lažno slušanje

Slušalac neverbalno pokazuje da ne sluša sagovornika npr. preturanjem po papirima, gledanjem kroz prozor, telefoniranjem i sl.

2. Jednostrano slušanje

Kada slušalac ne obraća pažnju na neverbalne poruke koje mu šalje njegov sagovornik, već samo na verbalne i na taj način se gubi značajan dio informacije.

3. Selektivno slušanje

Slušalac prima samo ono što je po njegovim mjerilima važno ili se uklapa u njegovu procjenu sagovornika ili situacije.

4. Otimanje riječi

Slušalac vreba svaki trenutak da preotme riječ, npr. kada kaže “Da čuješ samo šta se meni dogodilo...”

5. Dijeljenje savjeta

Slušalac ne sluša osjećanja i potrebe sagovornika, već istupa sa pozicije neformalnog autoriteta i objašnjava koji je najbolji način da se postupi u određenoj situaciji.

6. Zapitkivanje

Slušalac postavlja gomilu pitanja koja čine da se sagovornik osjeća kao u sudnici “*A zašto se to desilo, a kada itd*”.

JA govor

JA govor je tehnika nenasilne kominkacije koja daje mogućnost iskazivanja sopstvenih želja a da tom prilikom ne vrednujemo ponašanje drugog i ne izazivamo njegovu odbrambenu reakciju. Koristeći ovu tehniku, otvaramo komunikaciju i na taj način se usredsređujemo na ono što zaista hoćemo i stvarno trebamo.

Ovo je tehnika koja ne ugrožava drugog. JA govor je pozitivan i konstruktivan, konkretan i usredsređen na specifičan problem i jasno govori o osjećanjima. Omogućava zastupanje samog sebe kao i izoštravanje problema i prava svih strana u sukobu.

Struktura JA govora

1.) “Kada vidim da”

- navodimo postupak druge osobe ali opis koji nije vrednovanje niti ocjenjivanje

2.) “...ja osjećam” ili “... poželim da”

- govorimo o sopstvenoj reakciji bez samooptuživanja ili pravdanja

3.) “želio/la bih da....” ili “volio/la bih da ...”

- govorimo o ishodu bez naredbi i ucjena.

Npr. jedna JA poruka mogla bi da glasi:

“Kada vidim da suđe nije oprano, osjećam se ljut, jer si mi obećao/la da ćeš ga oprati. Volio/la bih da održiš svoja obećanja”

NEŠTO VIŠE O ...

VOLONTERIZAM

Volontiranje u najširem smislu se definiše kao neprofitna i neplaćena aktivnost kojom pojedinci doprinose dobrobiti svoje zajednice ili cijelog društva. Ova aktivnost se javlja u raznim oblicima, od tradicionalnih običaja uzajamne samopomoći do organizovanog djelovanja zajednice u kriznim periodima, kao i do pokušaja pomoći u sprječavanju i zaustavljanju sukoba i suzbijanja siromaštva.

Volontiranje je dio istorije gotovo svake civilizacije. I kako počiva na ideji da globalno ne završava nego tek počinje sa lokalnim, zavrjeđuje posebnu pažnju. Pažnju koja pravilno usmjerena može dovesti do širenja pozitivnih ideja i akcija sa lokalnog na istorijski, da ne kažemo civilizacijski, nivo.

Volonteri i volonterke danas igraju važnu ulogu u dobrobiti i napretku u razvijenim zemljama, zemljama u razvoju i unutar nacionalnih i UN programa za humanitarnu pomoć, tehničku saradnju i promociju ljudskih prava, mira i demokratije. Ponos i osnova mnogih nevladinih organizacija, profesionalnih udruženja itd, predstavljaju upravo ljudi koji svoj rad dobrovoljno poklanjaju blagostanju zajednice i društva u kojem egzistiraju.

Šta ih motiviše ?

.... da nude svoje usluge sopstvenom voljom bez ikakve nadoknade.

- **Vrijednost** Neki ljudi vjeruju da je potrebno i važno pomagati drugima i onda volontiraju i tako na djelu ispoljavaju i promovišu svoja uvjerenja i dobra djela.

- **Razumijevanje** Ljudi imaju potrebu da razumiju sebe, ljude kojim pomažu, organizaciju kroz koju to rade i onda volontiraju.

- **Karijera** Ljudi, naročito mladi, shvate da je važno da počneš i to što prije. Oni znaju da je jaz od mašte do realnosti veći ukoliko više oklijevaju. I onda počnu da rade, zatim grabe i na kraju se zadovoljno smješkaju dok čitaju svoju biografiju u časopisu za uspješne u kojoj obično stoji ... počeo je kao volonter lokalne nevladine organizacije...

- **Društvo** ... Neki su povučeni i previše zatvoreni. Jednog dana odluče da to promjene i steknu veliki krug prijatelja, drugara i kolega. ...

A neki opet nikako ne mogu bez društva, zabave i druženja, upoznavanja novih ljudi, jedinstvenih ljubavnih prilika....

- **Poštovanje** Kada pomognete starijoj osobi u nečemu kako se osjećate? Veličanstveno zar ne ? A kako li VAS drugi vide kada odradite neko dobro djelo i kako tek vi vidite da VAS vide... I eto nam dovoljne motivacije.

- **Zaštita** ... Ponekad nam je teško na nekim mjestima, preživljavamo teške trenutke. Uz rad i društvo o tome se ne misli, stvari počinju da se čine drugačije i ne osjećamo više da smo sami.

Kako ih motivisati ?

.... da nude svoje usluge sopstvenom voljom bez ikakve nadoknade.

Ukoliko želite da u određenu aktivnost uključite volontere i volonterke prvo morate da ih pronađete a to znači da **razvijete proces izbora i regrutovanja volontera**.

Zatim kod ostalih u vašoj organizaciji ili grupi **razvijajte atmosferu** u kojoj svi uključeni imaju **pozitivan stav prema volonterima**.

Kada vam se već pojavi na vratima potencijalni volonter **saznajte prave razloge volontiranja**.

Proces uključivanja morate odraditi tako da vaš budući volonter **postane upoznat sa ciljevima i zadacima vaše organizacije** ili grupe, **sa ljudima koji je čine, pravilima ponašanja i procedurama** koje postoje kao i sa načinima kako se zabavljate kada to radite.

Kada dođe volonter će biti zbunjen. Olakšajte mu i **odredite mu jasne uloge i postavite ciljeve**.

Pružite mu priliku za **trening** i za **obrazovanje**. Sjetite se da se i vi niste naučeni rodili. Nagrađujte ga novim vještinama i znanjima, prodajte mu poneki trik, tako će i vaš trik postati poznatiji. Zadovoljite mu potrebe. Naravno samo one koje su u vašoj moći i nadležnosti, za neke stvari postoje granice kako dobrog ukusa tako i granice vaše moći.

Kada želite da odrade neku aktivnost **pitajte ih šta misle o tome, imaju li kakvu ideju?** A onda ukoliko im ideje nisu sulude, dopustite ih da ih realizuju.

Komunicirajte, pričajte, razgovarajte, **održavajte sastanke**, formalno, neformalno.... tako ćete ih **informisati** da mogu adekvatno obaviti svoj posao, upoznaćete ih sa svim dešavanjima znače kuda idete i kako do tamo namjeravate stići. To će vam samo olakšati posao i postizanje cilja.

Podržite ih i supervizirajte. Nadgledajte ih i dajte im informaciju o tome kako vam se sve to skupa čini. **Upozorite ih** na eventualne propuste,

pomozite im da sagledaju zašto je do njih došlo i naravno **POHVALITE** ih i pri tome bez straha neće se pokvariti samo će postati samosvjesniji i zadovoljniji a vi ćete znati da ste odradili **dobar posao**.

Temeljna lična prava volonterki i volontera!!!

Vi volonteri imate pravo:

- Da imate nekoga s kim možete pričati o poslu.
- Da budete cijenjeni i pohvaljeni.
- Da znate šta se od vas očekuje i kome ste odgovorni.
- Da imate sve potrebne informacije o poslu i organizaciji.
- Da znate kome se obratiti u slučaju pomoći.
- Da dobijete nešto za sebe kroz rad.
- Da pogriješite i da naučite nešto iz toga.
- Da kažete "ne".
- Da znate kako i zašto ste baš vi odabrani.
- Da znate koja su vaša prava ako nešto pođe naopako.
- Da napredujete u radu kroz različite vidove edukacija.
- Da se razvijate i mijenjate.
- Da redovno primате konstruktivne informacije o vašem radu.
- Da budete dio tima.
- Da imate sigurne uslove rada.
- Da ne budete diskriminirani na osnovu rase, pola, seksualnosti, nacionalnosti, nesposobnosti, uzrasta itd.
- Da budete pitani i konsultovani.
- Da imate sopstveno mišljenje, uvjerenja i osjećanja.
- Da promijenite svoje mišljenje ili odluku.
- Da se naljutite.
- Da ne preuzimate odgovornost za bilo čije probleme ili ponašanja.
- Da zahtijevate da se prema vama postupa s poštovanjem.
- Da tražite emocionalnu podršku ili pomoć.
- Da tražite dogovor o promjeni.
- Da se pobunite protiv nepravdnog postupka ili kritike.
- **Da BuDeTe SrEtNi DoK vOlOnTiRaTe.**

Ali imate i obaveze!!!!

- Da pouzdano i predano obavite posao koji vam je dat.
- Da u poslu zadovoljite standarde koje odredi organizacija.
- Da završite dogovoreno.

- Da obavite posao u skladu sa ciljevima i vrijednostima organizacije.
- Da obavijestite organizaciju u slučaju nedolaska ili kašnjenja.
- Da budete iskreni ukoliko se jave problemi.
- Da tražite podršku ako vam je potrebna.
- Da prisustvujete treningu ili edukaciji i da podržavate aktivnosti koje su dio posla.
- Da date konstruktivno mišljenje ukoliko je potrebno.
- Da prihvatite konstruktivne komentare.
- Da poštujuete povjerljivost.
- Da uživate.
- Da pokušate poštovati tuđa prava na isti način.

Organizacije koje rade sa volonterima !!!

Imaju prava:

- Da sklope sporazum između organizacije i volontera.
- Da traže da se zadaci odrade na određeni način.
- Da postavе posebne standarde za posao.
- Da traže određene kvalitete i vještine kod volontera.
- Da odbiju volontere koji nisu prikladni za posao.
- Da traže predanost, pouzdanost i tačnost .
- Da riješe pitanja discipline ili tužbe.
- Da dopuste volonterima da odustanu ako nisu zadovoljni poslom.
- Da zamole volontere da odu ukoliko ne zadovoljavaju uslove sporazuma.

Ali imaju i obaveze:

- Da pruže izazovne prilike za sve volontere.
- Da cijene i poštuju sve volontere.
- Da definišu jasne i smislene uloge za volontere koristeći opise poslova.
- Da odrede pravila koja će omogućiti svrhovitu uključenost volontera.
- Da pruže volonterima sve potrebne informacije.
- Da obezbjedi sigurnu i ugodnu radnu okolinu.
- Da volontere uvede u rad, da im obezbjedi trening, edukaciju i priliku za razvijanje.

Internacionalna asocijacija volontera (IYV) u Amsterdamu 15. januara 2001. godine, donela je Deklaraciju sa kojom Vas želimo upoznati

OPŠTA DEKLARACIJA O VOLONTERIZMU

Volonterizam (ili dobrovoljni rad) je jedna od kamena temeljaca civilnog društva, jer oživljava najplemenitija strijeljenja čovečanstva, zauzimanje za mir, slobodu, mogućnost izbora, sigurnost i pravednost za sve ljude.

U vremenu globalizacije i stalnih promjena, svet postaje sve manji i složeniji, a događaji u njemu u sve su većoj međuzavisnosti. Volonterizam, bilo da je riječ o delovanju pojedinca ili skupine daje:

- Mogućnost podupiranja i ostvarivanja ljudskih vrijednosti, zajedništva, brige i pomoći;
- Pojedincu kao članu zajednice koji čitavog života uči i razvija se, mogućnost za ostvarivanje prava i odgovornosti, te realizaciju svih ljudskih potencijala;
- Mogućnost premošćavanja razlike koje nas dijele, kako zajedno živjeti u zdravim i zadovoljavajućim zajednicama, kako bismo oblikovali svoju zajedničku sudbinu.

Na početku novog milenijuma, volonterizam je bitan element svakog društva. Deklaraciju ujedinjenih naroda, koja govori da "Mi, Narodi imamo snagu izmijeniti svijet...", ono pretvara u praktično i veoma značajno.

Ova deklaracija podupire pravo svih žena, muškaraca i djece da se slobodno udružuju u volonterskom radu, bez obzira na svoju kulturu i etničku pripadnost, vjeroispovest, pol, zdravstveno stanje i društveni i ekonomski položaj. Svi ljudi na svetu morali bi imati pravo slobodno stavljati na raspolaganje svoje vrijeme, talenat i energiju drugim pojedincima ili zajedničko djelovanje, a da pri tom ne očekuju novčanu naknadu za svoj rad.

Nastojmo razvijati volonterizam koji će:

-Uticati na učestvovanje cjelokupne zajednice, jer će prepoznati njene teškoće i latiti se njihovih rješavanja.

- Posuditi glas onima koji ne mogu govoriti sami za sebe;
- Omogućiti drugima uključivanje u volonterski rad;
- Dopunjavati, premda ne i zamijeniti, odgovorno djelovanje ostalih sektora i rada profesionalnih (plaćenih) preduzetnika;
- Omogućiti ljudima sticanje novih znanja i vještina, te pružiti priliku za najbolji mogući razvoj njihovih sopstvenih potencijala, samopouzdanja i realizacije;
- Podupirati solidarnost u okviru društva, zajednice, države i svijeta.

Odgovornost pojedinaca i organizacija u zajednici, preko kojih pojedinci djeluju, sastoji se po našem mišljenju u:

- Stvaranju okruženja u kojem volonteri svojim radom značajno doprinose ostvarivanju zacrtanih ciljeva;
- Donošenju mjera za doprinos volontera, uključujući uslove pod kojima se veza između organizacije i volontera može lako raskinuti, i razvijanju politike vođenja volonterske djelatnosti;
- Brigi za odgovarajuće djelovanje volontera i onih koji pomažu u teškim situacijama;

-Nuđenju odgovarajućeg osposobljavanja, redovnog vrijednovanja i priznavanja zasluga volontera;

-Osiguravanju pristupa i stvaranju mogućnosti učestvovanja svima bez ikakvih zdravstvenih, društvenih i kulturnih zadržki.

Uvažavajući osnovna ljudska prava utvrđena u Deklaraciji Ujedinjenih naroda o ljudskim pravima, načela volonterizma i odgovornost volontera i organizacije sa kojima su povezani, pozivamo sve volontere da izraze svoju vjeru u volontersko djelovanje kao kreativnu i posredničku snagu, koja:

-Gradi zdrave, prihvatljive zajednice, koje poštuju dostojanstvo svih ljudi;

-Omogućuje ljudima ostvarivanje prava koja imaju kao ljudska bića, na temelju čega će poboljšati kvalitet svog života;

-Pomaže rješavati socijalne, kulturne, ekonomske i ekološke probleme i

-U saradnji sa čitavim svijetom gradi humanije i pravednije društvo.

Odgovorne ljude u:

-Svim sektorima da se udruže u snažne, prepoznatljive i djelotvorne lokalne i državne “volonterske centre” kao osnovne upravljačke organizacije za volonterizam;

-Vladama, da svim ljudima omogući pravo na volonterizam, da uklone sve pravne prepreke za učestvovanje, uključe volontere u svoj rad, te da nevladinim organizacijama dodjele novčana sredstva za promovisanje i podržavanje volonterizma i vođenje volontera;

-Preduzećima da podstaknu i olakšaju uključivanje svojih radnika u zajednicu, putem volonterizma, te da ljudskim resursima i novčanim sredstvima podupiru razvoj infrastrukture potrebne za volonterski rad;

-Medijima, da izveštavaju o volonterima i objavljuju informacije koje će podstaknuti ljude na volonterizam, pružajući im istovremeno i pomoć;

-Obrazovanje, da podstakne ljude na volonterski rad, bez obzira na njihovu starost, da im pomažu i nude mogućnosti za razmišljanje i učenje;

-Vjerskim ustanovama, da volonterizam predstavljaju kao ozbiljan odgovor na duhovnu potrebu svakog pojedinca da pomaže;

-Nevladinim organizacijama, da volonterima stvaraju ugodno okruženje, te da ljudskim resursima i novčanim sredstvima pridonose njihovom sveopštem uključivanju;

-Ujedinjene narode, da ovu deceniju proglase decenijom volonterizma i civilnog društva i tako priznaju potrebu stvaranja institucija slobodnih društava, te prihvate “crveno V” kao univerzalni simbol volonterizma.

Međunarodni savez za volonterski rad (IAVE) poziva volontere i odgovorne ljude u svim područjima i u čitavom svijetu na udruživanje u partnerstvo sa svrhom promovisanja i podupiranja, značajnog i svima dostupnog volonterizma, koje treba biti simbol solidarnosti među svim ljudima i narodima.

Međunarodni savez poziva svijetsku zajednicu volontera na izučavanje, tumačenje i ostvarivanje Opšte Deklaracije o volonterizmu.

KATALOG IGARA

1. KOD TEBE MI SE SVIĐA (10 minuta)

Svi sjede u krugu, voditelj kaže: Sada pokušajte da osobu sa desne strane predstavite na pozitivan način. Recite njeno ime i nešto što vam se kod nje sviđa ili na njoj samoj. Na primjer: "Ovo je Dragana, dopada mi se što je vesela".

2. IMENA I PRIDJEVI (5 minuta)

Hajde sada neka svako kaže svoje ime ili nadimak i pridjev koji počinje sa istim slovom. Npr. cvrkutava Ceca, raspjevana Rada, tufnasta Tinde, itd. Idemo u krug.

3. ZNAM ŠTA VOLIM I ŠTA NE VOLIM (20 minuta)

Napišite na papiru tri stvari koje veoma volite i tri stvari koje ne volite. Zatim se slobodno šetajte po učionici u potrazi za onom osobom koja ima iste ili slične stvari koje voli i ne voli kao vi, ili što veći broj tih sličnih elemenata (na primjer, dve iste stvari koje voli i dve iste stvari koje ne voli, dakle, ukupno 4 zajednička elementa). Kada ste takvu osobu pronašli, u paru tražite drugi par koji ima ukus sličan vašem. Tako ćete formirati grupe od po 4 člana.

4. GRIMASE (15 minuta)

Učenici stoje u krugu. Predlažem da malo razdrmamo svoja lica. Svako od nas će da napravi jednu smiješnu, bleskastu grimasu, da iskrivi i iskerebeći lice kako god hoće. Ostali treba pažljivo da gledaju i da ponove istu grimasu. Gledajte pažljivo, jer nije lako postići da grimasa bude potpuno ista. Kada onaj koji pokazuje grimasu završi, pljesnuće rukama i to će biti znak za ostale da ponovimo njegovu ili njenu grimasu.

5. ATOM (5 minuta)

Slobodno se krećite po cijelom prostoru, na način koji vam odgovara - lagano ili brzo, skakućući ili lenjo šetajući. Ako viknem "Atom" zaustavićete se, a ako viknem na primjer "Atom 3" zaustavićete se i uhvatiti za ruke sa dve najbliže osobe do sebe i tako napraviti trojku - to je atom 3. Ako viknem "Atom 5"! napravićete grupu od 5 članova, itd., zavisno od broja koji izgovorim poslije riječi ATOM. Poželjno je da voditelj varira igru tako što izgovori ATOM plus neki broj, pa zatim daje instrukciju da učesnici nastave šetnju, i to se ponavlja nekoliko puta, da bi zadnji broj bio onaj koji čini željeni broj članova malih grupa.

6. LJULJAŠKA (10 minuta)

Za ovu igru potrebne su nam grupe od osmoro. Sedmoro će rukama napraviti "ljuljašku", a osmi će leći na njihove ruke. Važno je da rukama podupremo vrat, ramena, struk i koljena onog kog ljuljamo. Zatim ga lagano i nježno pomjeramo napred - nazad. Svako može da isproba kako to izgleda, redom kako se dogovorite. Hajde da probamo, vodite računa da se onaj koga ljuljamo osjeća krajnje bezbjedno.

7. STONOGA (10 minuta)

Svi ćemo da stanemo u krug, koji treba da bude što pravilniji. Okrenimo se na lijevo tako da gledamo jedni drugima u potiljak i približimo što je više moguće do onoga ispred sebe, ali tako da ne pokvarimo krug koji se na ovaj način sužava. Zatim, na moj znak, lagani sjedamo jedni drugima u krilo. Kada ovo uspije, kao prava stonoga, krenemo lijevom, pa desnom nogom nogom laganim koracima naprijed.

8. ČVOR (10 minuta)

Sada ćemo svi stati u krug i uhvatiti se čvrsto za ruke. Zatvorimo oči a zatim lagano krećemo jedni prema drugima, a zatim se upetljavamo tako što se provlačimo jedni drugima ispod ruku držeći se i dalje čvrsto za ruke. Kada se sasvim upetljamo, lagano krećemo da se raspetljavamo i veoma je važno da jedni drugima ne ispuštamo ruke sve dok se ne vratimo u početni položaj.

9. BOMBARDOVANJE POHVALAMA (10 minuta)

Podijelite se u grupe od po 6 - 8 i napravite krug. U sredini kruga će biti jedan dobrovoljac. Zadatak onih koji čine krug je da redom, jedan po jedan, dobrovoljcu kaže šta vole kod njega, šta im je privlačno ili koje njegove osobine cijene. Pri tom, važno je da budete što konkretniji i iskreniji u svojim pohvalama.

Zadatak onoga koji prima pohvale je da duboko diše, sluša pažljivo i nikako ne komentariše ono što čuje, već samo da klimne glavom i kaže "Hvala ti" ili "Drago mi je što ti se to sviđa". Svako će proći kroz ulogu onoga ko prima pohvale.

Poslije igre voditelj može povesti razgovor o tome kako su se učesnici osjećali dok su primali pohvale i koja je ulogi bila lakša, hvaliti ili biti pohvaljen.

10. NEVIDLJIVI PRIJATELJ (10 minuta)

Voditelj zalijepi svim učesnicima na leđa prazan papir (iz sveske), i kaže: Imate priliku da svom drugu ili drugarici napišete nešto lijepo, nešto što cijenite kod njega, nešto što vam se sviđa, nešto što do sada niste imali priliku da mu kažete. Potrudite se da svi međusobno i dobijete i napišete poruke. Nemojte se potpisivati.

Kada voditelj procijeni da su uglavnom svi razmijenili poruke, prekida igru. Sad možete odlijepiti papire i pročitati šta piše na njima. Neka vam to ostane kao poklon i upsomena na ove radionice.

11. ENERGIJA (20 minuta)

Voditelj podijeli učesnike u tri grupe i kaže: *Vaš zadatak je da u malim grupama odredite zvuk i pokret koji najbolje izražavaju energiju, snagu vaše grupe.* Šta god je to, za sada je jedno važno da svi u maloj grupi znaju kako da to urade, za koji zvuk i pokret se opredjeljuju. Imate 5 minuta da se dogovorite. Pošto su se grupe odlučile za svoj znak, svaka grupa pokaže ostalim dvjema svoj izbor i onda svi zajedno ponove taj zvuk i pokret da bi se vidio efekat kada svi učesnici to rade.

Voditelj zatim daje novu instrukciju: *Dobro, sada smo vidjeli kako je svaka grupa pokazala kombinaciju zvukova i pokreta kojom je predstavila svoju grupnu energiju.*

Sljedeći zadatak je da se u svojim malim grupama dogovorite koja bi

kombinacija od prikazane tri bila najbolji pokazatelj energije cijele grupe. Imate dva minuta.

Voditelj zatim provjerava da li su se svi u malim grupama opredjelili za određenu kombinaciju, i nastavlja: *Stanite svi u centar učionice i kada odbrojim jedan, dva, tri! izvedite onu kombinaciju zvukova i pokreta koja po mišljenju vaše male grupe predstavlja najbolji pokazatelj energije cijelog odjeljenja. Hajde da probamo, jedan, dva, tri!*

Bilo da sve tri grupe odaberu istu kombinaciju ili različite (npr. svako svoju) efekat je podizanje grupne energije i opšte atmosfere.

12. VELIKI VJETAR DUVA (10 minuta)

Prije početka igre voditelj postavi stolice u krug i jednu stolicu izbaci. Voditelj stane u sredini kruga i obrati se učesnicima: *Kad kažem - veliki vjetar duva za one koji nose farmerke, treba da ustanu svi koji na sebi imaju to što se traži, u ovom slučaju to su farmerke i da zamjene mjesta, odnosno, treba da se potrudite da zauzmu neku od slobodnijih stolica.* Pošto u krugu nedostaje jedna stolica, uvijek će neko ostati bez mjesta. Tada onaj ko je ostao bez stolice preuzima vođenje igre i postavlja novi uslov. Svaki učesnik smišlja novi uslov na licu mjesta, vodeći računa o karakteristikama članova grupe. Da počnemo: *“Veliki vjetar duva za sve one koji nose... sat na ruci”.*

13. DRAGA, DA LI ME VOLIŠ (5 minuta)

Svi sjede u krugu. Idemo u krug jedan po jedan. Svako od vas će da se obrati svome susjedu sa lijeve strane sa riječima: *“Draga, da li me voliš?”*, njegov susjed treba da odgovori: *“Da draga, volim te, ali nikako ne mogu da ti se nasmiješim”*, naravno on to mora i govoriti tako da se ne nasmije. Oni učesnici koji se ipak nasmiju ispadaju iz igre.

14. IMA LI MEMLE U VAŠIM MUŠTIKLAMA (10 minuta)

Svi sjede u krugu. Idemo u krug jedan po jedan, svako od vas će da se obrati svom susjedu sa lijeve strane slijedećim riječima: *“Ima li memle u vašim muštiklama?”* Susjed treba da odgovori: *“Ne, ali pitaću svog komšiju, a zatim se okrene onome ko sjedi sa njegove lijeve strane i ponovi pitanje: “Ima li memle u vašim muštiklama?”*. Pazite pitanje i odgovor treba da izgovorite tako da vam se nikako ne vide zubi dok govorite, kao i da se ne nasmijete. Hajde da probamo.

15. ISPREPLETANJE RUKE (15 minuta)

Voditelj podijeli učenike na grupe od po petoro i kaže: Dvije ruke mogu da se rukuju, četiri mogu da naprave stolicu u koju neko može da sjedne, šest može da napravi krug, itd. Vaš zadatak je da smislite bar tri nova načina na kojih se vaših deset ruku mogu uplesti, ukrstiti. Pri tome, neke mogu biti u figuri koju napravite, a neke ostati slobodne, nije neophodno da svih deset učestvuju u toj neobičnoj kompoziciji. Jedino je bitno da svaki član grupe da bar jednu svoju ruku.

Prvo eksperimentišite, isprobavajte razne način ukrštanja, a onda izaberite tri koja vam se najviše dopadaju. Smislite za njih imena, na šta vas podsjećaju, mogu li biti simbol za nešto? Voditelj daje učenicima 10 minuta da osmisle svoje kompozicije, a onda svaka grupa predstavlja ono šta je osmislila i govori ime za svaku kompoziciju.

16. ZAČARANI ZAMAK (10 minuta)

Učenici stoje u krugu i drže se za ruke trudeći se da krug bude što veći. Voditelj kaže: Ova igra se zove ZAČARANI ZAMAK. Svi učenici koji se drže za ruke predstavljaju zidine zamka. Zidine imaju kapiju, to su dva učenika koji se ne drže za ruke i koji stoje na pola metra razdaljine. U krugu, tj. u zidinama zamka, nalazi se zatvorenik. On ima vezane oči, a njegov zadatak je da nađe kapiju. Zatvorenik se kreće po unutrašnjosti kruga, ali ne smije rukama da dodiruje ostale učenike dok traži kapiju. Kako će onda pronaći kapiju? Kreće se prateći zvuk, jer oni koji čine zidine zamka sve vrijeme proizvode različite zvuke: zvižde, pjevaju, huče kao vjetar, itd. Samo ona dvojica koja su kapije zamka ćute. Zatvorenik prati zvuk, tamo gdje se ništa ne čuje, tu su kapije, tu će on probati da nađe put do slobode. Kad nađe kapiju, drugi učenik ga zamjenjuje. Hajde da probamo!

17. LOVAC I ZVEČARKA (10 minuta)

Ustanite i uhvatite se za ruke, tako da napravite što veći krug. Unutar kruga su dva igrača koji igraju lovca i zvečarku. Lovac treba da uhvati zvečarku, ali posao mu je otežan - ne smije da gleda (ima povez preko očiju). Zvečarka zveči (ima u ruci zavežljaj ključeva) i bježi od lovca unutar kruga. Lovac pokušava da je uhvati na osnovu zvuka koji prati, kada je uhvati, drugi par započinje igru.

18. PRIKRIVENI DIRIGENT (10 minuta)

U ovoj igri svi mi predstavljamo orkestar, a jedan od nas, koga budemo odabrali, biće dirigent. Dirigent pravi različite pokrete rukama ili glavom (češka se, briše nos, pjeska, klima glavom, itd.), a orkestar ga gleda i oponaša šta on radi. Neko drugi biće u ulozi detektiva koji treba da otkrije ko je dirigent.

Detektiv će izaći iz sobe dok se dogovorimo ko je dirigent. Posao detektiva neće biti lak, jer dirigent mjenja pokrete, i to u trenutku kad ga detektiv ne gleda. Ni orkestar mu neće mnogo pomoći, jer se da neprimjetno posmatra ponašanje svog dirigenta. Detektiv ima pravo tri puta da pogađa ko je dirigent, ako ne pogodi, zamjenjuje ga drugi igrač i igra se ponavlja.

Igra naročito postaje zabavna kada voditelj predloži da detektiv bude dirigent, tako da orkestar oponaša pokrete detektiva.

19. ZMAJEVI (10 minuta)

Učenici se podijele u male grupe od po šest do osam članova i stoje u nizu, jedan iza drugog tako da svako uhvati svog prethodnika oko struka. Sada ste vi zmajevi, mladi i razigrani. Kao svim mladuncima, npr. malim kućicama, omiljena vam je zabava da lovite svoj rep. Znači glava zmaja, prvi u koloni, pokušaće da uhvati svoj rep, odnosno, posljednjeg u koloni.

Svi između treba da se trude da to spriječe, tako što će se kretati tamo - vamo, uvertati, ali nikako ne smijete puštati onog ispred sebe. Kada glava uspije da uhvati rep, onda ide na kraj kolone i postaje rep. Drugi u nizu će postati glava i sada će on pokušavati da uhvati posljednjeg.

20. GLAS (15 minuta)

Učenici sjede u krugu, voditelj kaže: Izabraćemo jednog dobrovoljca koji će sjesti ovdje, u sred kruga, i vezaćemo mu oči. Ja ću ići oko kruga i koga dotaknem, taj treba da se obrati onom u krugu, ali izmjenjenim glasom. Može da ga pozove po imenu ili da kaže nešto drugo, ali da tako izmjeni glas da ne bude odmah prepoznatljiv.

Zadatak onoga u krugu je da pogodi ko ga je zvao. Kada pogodi, onaj čiji je glas prepoznao, ulazi u krug, vezujemo mu oči, pa sad on pogađa.

21. RECEPCIONAR (15 minuta)

Grupa treba da sjedne tako da formira oblik potkovice. Oni predstavljaju, svi zajedno, recepciju u hotelu, odnosno recepcionara. Jedan član grupe igra hotelskog gosta, koji je nečim nezadovoljan i dolazi da se žali na recepciji. Svoj problem on izražava pantomimom, a recepcionar (odnosno svi ostali) pokušavaju da postavljanjem pitanja otkriju šta gost želi da kaže (može se zamisliti da gost ne zna nijedan drugi jezik osim svog maternjeg, a dolazi iz Tunguzije, tako da mora potpuno da se koristi pantomimom).

Gost objašnjava sve dok nije saopštio potpuno tačan sadržaj poruke, koju će dobiti ispisanu na papiru. Kada je poruka shvaćena, gost zauzima mjesto za recepcijom, a neko drugi igra gosta.

Primjeri za poruku nezadovoljnog gosta:

- *Tražio sam sobu sa pogledom! Mislio sam sa pogledom na more, a ne na parking!*
- *Moj muž je u zatvoru zato što je fotografisao statu u glavnom trgu. Želim da pozovem moju ambasadu.*
- *Moja žena leži sa glavoboljom. Imate li aspirin?*
- *Nemojte misliti da sam luda, ali duh svake noći dolazi u moju sobu, pri tom mi pjeva "Tvoja mala ručica se smrzla..." Želim da promijenim sobu.*
- *Jedan čovjek sa crvenom bradom me je pratio na ulici. Ako pita za mene, nemojte reći da ste ikada vidjeli.*
- *Nisam oka sklopila zbog komaraca. Imate li sprej protiv insekata?*
- *Dodite! Leteći tanjir se spušta na parking!*
- *Izgubila sam novčanik juče u akvarijumu. Možete li da im telefonirate i pitate da li je nađen?*
- *Možete li mi reći adresu Kluba konstruktora drvenih brodića u boci?*

22. RAZLIČITE NAMJENE (15 minuta)

Podijelite se u grupe od po petoro. Vaš zadatak je da napravite listu od 10 načina na koje se čarapa može iskoristiti osim svoje uobičajne namjene. Za to imate 10 minuta. Kad završite svaka grupa će objasniti drugima svoje tri najbolje ideje.

23. BOMBA I ŠTIT - IGRA ZAGRIJAVANJA

Svako izabere dvije osobe - jednu koja će mu predstavljati bombu i drugu koja će mu predstavljati štit, ali ne govori koga je izabrao. Na dati

znak svi bježe od svoje bombe krijući se iza svog štita.

24. LEDENI ČIKA

Jedna osoba je “ledeni čika”. Koga ledeni čika dotakne taj/ta je zaleđen-a. Učesnici koji nisu zaleđeni mogu “odlediti” one koji su zaleđeni dotaknuvši ih. Zadatak ledenog čike je da pokuša da zaledi sve ostale učesnike.

25. LISICA

Jedan od učesnika igra lisicu sa repom koga čini peškir, šal ili slično. Lisica lovi učesnike i “zamrzava” ih dodirima. Učesnici treba da se trude da uhvate lisičin rep i ako su uspješni oni zauzimaju ulogu lisice.

26. LOVAC, BAKA, LAV

Lovac se plaši lava (lovac puca iz puške), lava se plaši baka (lav podiže “prednje šape” i rikne), baka se plaši lovca (baka prijeti kažiprstom). Učesnici se podijele u dve grupe.

Članovi obe grupe nezavisno se dogovore koju ulogu će da igraju, cijela grupa istu ulogu (lovca, lava ili baku). Zatim stanu u red, jedni naspram drugih i na znak voditelja “odigraju” ulogu koju su izabrali.

Grupa koja pobjedi (“uplaši” drugu osobu) dobija poen. Igraju se tri kruga.

27. MAČKA I MIŠ

Učesnici formiraju krug stojeći po dvoje ili troje u vrsti. Jedan učesnik je mačka, jedan miš. Mačka lovi miša koji, da bi se zaštitio, može da stane na početak jedne od vrsta učesnika.

Zadnji iz ove vrste je tada novi miš i biće lovljen. Čim mačka ulovi miša ona se integriše u vrstu, a ulovljeni miš će biti mačka.

28. PRAONICA

Učesnici formiraju dvije vrste okrenute jedna prema drugoj i “peru” svakog čiji je red da prođe kroz ovaj tunel.

29. RAČIĆI

Svi se podjele u grupe od po troje, dok voditelj daje uputstvo: “Vaša grupa predstavlja jednog račića koji treba da hoda, a ima 12 nogu. Sada račić ima 9 nogu, pa 7, pa... (broj nogu se smanjuje do 3).

30. ŠTO MANJI PROSTOR

Grupa se podijeli na dve ili tri manje grupe. Zadatak svake grupe je da kao grupa zauzme što manji prostor. Pobjednik je ona grupa koja zauzme najmanji prostor.

31. TRI REČENICE O MENI...

Svi imaju zadatak da napišu tri rečenice o sebi, s tim što jedno od njih treba da bude neistina. Redom svi čitaju što su zapisali, a ostali pogađaju koja rečenica je neistinita.

32. VAMPIR

Svi imaju zatvorene oči i kreću se po prostoriji. Osoba koju voditelj dotakne postaje “vampir”. Vampir hoda sa ispruženim rukama i kad napipa nečiji vrat glasno se i jezivo nasmije, a osoba koja je “uhvaćena” za vrat vrisne i tada i ona postaje vampir. Igra se završava kada svi postanu “vampiri”.

Cilj igre je oslobađanje od stresa i relaksacija.

33. ČAROBNA KUTIJA

Jedna po jedna osoba iz “čarobne kutije” (koja može biti šešir ili neka kutija) izvadi jedan “nevidljivi predmet” - predmet koji sama zamisli, potom pantomimom objasni ostalima koji je to predmet, a ostali pogađaju.

34. VOĐENJE PO ZVUKU

Grupa se podijeli na parove. Po jedna osoba iz svakog pojedinačnog para, će u prvom dijelu vježbe biti u ulozi da vodi drugu osobu i to na slijedeći način: parovi se međusobno dogovore o zvuku (npr. imitacija nečega), koji će im služiti za prepoznavanje. Tokom slijedeća tri minuta će jedna osoba voditi drugu samo pomoću tog zvuka (bez dodira) dok će vođena osoba imati zatvorene oči. Svi parovi rade vježbu istovremeno. Nakon tri minuta se uloge zamjenjuju.

ZABILJEŠKE:

